

כתב היוחסין למשפחת פינס (קוטלר)

מאת הגאון רבי שניאור זלמן פינס – קוטלר

אב"ד סיסלאביץ

כתב היוחסין שלפנינו לא נשתמר בכתב-ידו של מחברו, אלא הוא העתקה שנעשתה בשנת תרצ"ז (ראה הצילום).

ההוספות בסוגריים המרובעות בתוך כתב היוחסין הם ממה שהוספנו

זה השער לה' צדיקים יבאו בו

- (א) אני שניאור זלמן פינס קאטלר אב"ד דק"ק סוויסלאץ¹. אחיו: הרב המופלג מו"ה יעקב פינס נ"י והרב הגדול מו"ה יצחק פינס נ"י² והרב ר' חיים פינס נ"י.
- (ב) בן לא"א הרב המופלג בתורה ויראה מו"ה משה פינס זצ"ל.
- (ג) בן הרב המאוה"ג מו"ה אליהו זצ"ל פינס.
- אחיו: הרב הגאון מו"ה שלום זצ"ל מווילנא³, והרב הגאון הגדול

1. היא סיסלאביץ בשמה העתיק. הגי"ר שניאור זלמן נולד בשנת תרט"ז במינסק או בסוויר, פלך ווילנא. למד בישיבות שונות בליטא ובין השאר בישיבת וולוז'ין, ונחשב לאחד מטובי הלומדים שם, לאחר פטירתו של הגי"ר מאיר יונה בארנאצקי, אשר זכר לשם בחבורו "שער החדש" ו"פתח הדביר" על ספר העטור, נבחר למלא את מקומו כאב"ד בסיסלאביץ (עיירה בפלך גרודנה, סמוך לביאליסטוק, כעת ברוסיה הלבנה). רבי מאיר יונה נפטר בשנת תרנ"א וזמן קצר אח"כ בא ר' שניאור זלמן לסיסלאביץ. ענין בחירתו כממלא מקומו של רבי מאיר יונה מעיד על גדלותו וחשיבותו. בשנת תרס"ג הסכים לספר "חיל דמשק", חדושים בש"ס מאת ר' אליעזר קריינער מאמדור (ירושלים תרס"ג). נפטר ביום כ"ד אב תרס"ג. במקומו נתמנה לאב"ד סיסלאביץ הגי"ר משה ראזין, שאח"כ נודע לאחד הרבנים הגאונים והחשובים בארצות הברית.
2. הגי"ר יצחק פינס – נולד בשנת תרי"א בעיירה סוויר, פלך ווילנא. למד בישיבות מיר ו-וולוז'ין. נשא את בתו של רבי אברהם בליטשטיין מאילייא, נכד הגי"ר מנשה מאילייא (ראה עליו לקמן אות י"ד). בשנת תר"ע הסכים עם דייני מינסק לספר "דבר אמת", דברי מוסר מהגאון רבי אלכסנדר משה לפידות שהופיעו בעילום שם (ווילנא תר"ע) בין שאר המסכימים הגאונים ר' אליעזר רבינוביץ מד"א דק"ק מינסק ור' אברהם דובער כהנא שפירא בעל "דבר אברהם". נפטר אחרי שנת תרע"ב.
3. הגי"ר שלום פינס – מגדולי תלמידי החכמים בוויילנא בימיו.

האמיתי מו"ה משה פינס זצ"ל ראב"ד דק"ק מינסק⁴. בניו: הרב המופלג מו"ה מנשה פינס נ"י והרב הג' המפורסם מו"ה יעקב בער פינס נ"י⁵.

(ד) בהרב הגאון הגדול האמיתי מו"ה יצחק זצ"ל פינס ראב"ד דק"ק מינסק⁶.

(ה) בהרב המופלג מו"ה נפתלי הערץ פינס זצ"ל⁷.

(ו) בן הרב המופלא ר' יצחק פינס זצ"ל.

(ח) בהרב הגאון ר' מרדכי פינס זצ"ל.

(ט) בן הרב הגאון הגדול האמיתי בדורו רשכבה"ג מו"ה יעקב פינס זצ"ל אב"ד סלוצק⁸.

(י) נכד הגאון הגדול בדורו הקדוש המקובל האלקי ר' יעקב אב"ד דק"ק טומאשאו⁹ הנהרג על ק"ה בגזירת ת"ח במדינת פולין בק"ק ציזמיר. והובא דבריו בספר ברכת הזבח להגאון מהרש"ק בענין חריש וקציר, ע"ש, והמהרש"ק כותב עליו בכבוד גדול¹⁰. ולמעלה בקודש הקדשים גאוני דור ודור מגזע רש"י זצ"ל¹¹.

4. הגי"ר משה שמואל פינס מגאוני הדור למד יחד עם הגי"ר יו"ט ליפמן היילפרין בעל "עונג יום טוב" אצל הגי"ר מנחם מנדיל מפולוצק, ר"מ במינסק. שימש ראש בית דין במינסק ור"מ בבית המדרש הגדול דשם. הסכים לספרים רבים משנת תרי"ג ואילך. נפטר כ"ו סיון תרכ"ב ועל מצבתו נרשם: "גאון אמיתי החרף ובקי נפלא שלא הניח משה כמותו ממזרח שמש עד מבואו".
5. בנו הוא הגי"ר שלמה זלמן פינס מציריך, בעל "פנס שלמה" ושאר ספרים (נפטר בשנת תשט"ו).
6. הוא היה תלמיד הגי"ר מנשה מאיליאי (להלן אות כ"א). בשנת תקע"ט נבחר לראב"ד דק"ק מינסק. נפטר בשנת תקצ"ו.
7. חתנו היה הגאון המפורסם ר' יום טוב ליפמן היילפרין אב"ד ביאליסטוק בעל "עונג יום טוב" (ראה להלן, אות כ"ח).
8. הגי"ר יעקב ב"ר מרדכי פינס – ראב"ד סלוצק, ולא אב"ד, כי האב"ד בימיו היה הגי"ר אברהם ב"ר דוד קצנלנבויגן. בהסכמתו של הגי"ר אברהם הנזכר לספר "תנא דבי אליהו" (ראה עליו להלן) הוא מכנה את הגי"ר יעקב דן: "הרב המאה"ג הזקן שקנה חכמה כבוד מוהר"ר יעקב ה"ה ראש ב"ד ומ"ץ דקהלתינו ק"ק סלוצק". השאיר בכ"י חבור על ש"ע יורה דעה (הקדמה לס' תנא דבי אליהו).
9. גאון עצום וקדוש עליון. תפס ישיבה בטומאשוב ואחר כך בסלוצק. הוא היה אחד המסכימים להוצאה הראשונה של הש"ך, קראקא ת"ו, עם הגאוניס התוספות יום טוב, מגיני שלמה ושאר גדולי עולם.
10. זה לשון הגי"ר שמואל אהרן קידנובר בספרו "ברכת הזבח", (מנחות פרק ו' דף עב:): "אמר שמואל המחבר, הנה הי' לי משא ומתן בזה עם גדול אי מופלג בדורינו ושמו הגאון הרב מהר"ר יעקב מטאמאשאב הי"ד שנהרג אח"כ על קידוש השם בגזירת פולין בק"ק צומיר. והנה לכבוד ותפארת הגאון הנ"ל הי"ד אעתיק תשובתו על זה... ויהי לו ולי למזכרת... וזה לשון הרב הקדוש הנ"ל אות באות, בכתב ידי חתני הרב מהר"ר נחום כ"ץ יצ"ו בעת שיצק על ידו מים חיים בישיבתו הרמה בק"ק סלוצק". [הגי"ר נחום כ"ץ דן, תלמידו של הגי"ר יעקב פינס מטומאשוב, הוא אחיו של בעל הש"ך]. בהמשך הדברים מעתיק בעל ברכת הזבח מה שהשיב לגר"י מטומאשוב וכותב עליו דברים נוראים "ניצוצי דנורא נפקי מפומיה... עד שהאש מלהטת סביבו ועוף הפורח נשרף בהבל פיו מתקיים העולם, למי אלה לו לעבד ה' ליעקב אשר בחר לו י-ה...".
11. ראה להלן, אות כח.

- (יא) ואמו¹² בת הרב ר' אליהו הלוי מק"ק הוראדנא הנקרא ב"ר¹³ במינסק בשם ר' אליהו עקיבעס.
- (יב) בהרב ר' אורי פייבוש זצ"ל מגזע הגאון ר' נתן שפירא בעל מגלה עמוקות זצ"ל¹⁴.
- (יג) זקני הגאון מו"ה יצחק פינס הנ"ל היה חתן הנגיד הרב המופלא ר' יונה מק"ק ווילקאמיר¹⁵.
- (יד) בהצדיק ר' יהודה מסמארגאן. אחי הרב הדיין המצויין ר' יוסף זצ"ל¹⁶ אבי הרב הגדול הצדיק האמיתי הגאון הגדול הפיליסוף האלקי החוקר הגדול מו"ה מנשה זצ"ל מאיליא¹⁷.
- (טו) ור' יונה הנ"ל חתן הרב ר' אהרן ברודא¹⁸, בהר"ר שלום ברודא, בהרב ר' יוסף ברודא, בהרב ר' חיים ברודא¹⁹. בהגאון הגדול בדורו

12. של הג"ר יצחק פינס ראב"ד מינסק, הנזכר באות ד.
13. צ"ל: ב"כ – בפי כל.
14. הג"ר נתן שפירא – ר"מ בקראקא. בין תלמידיו בעל הש"ך. מקצת מחידושי נדפסו ב"חדוש אנשי שם" שנדפס בגליון הרי"ף. נודע בספריו "מגלה עמוקות" בדרך הסוד: על תיבת "ואתחנן (קראקא שצ"ז) ועל התורה (לבוב תקנ"ה). נפטר י"ג אב שצ"ג.
15. הר"ר יונה מווילקומיר – נפטר ר"ח אדר תקפ"ו, ומנוחתו כבוד בבית העלמין הישן בוילנא נוסף לחתנו הג"ר יצחק פינס היו לו שנים בנים: הגביר ר' יוסף ברודא אשר בתו נשאה לבנו ש הג"ר משה זאב אב"ד ביאליסטוק בעל "מראות הצובאות" והרב ר' שמואל ברודא, אבי האחין המופלגים ר' חיים ברודא מפוניבז' והגבירים ר' יוסף ור' יעקב ברודא מווילנא.
16. ר' יונה מווילקומיר (אות ט) הוא אחיו של הדיין הג"ר יוסף, שהיה דיין בק"ק ווילקומיר, הג"ר יוסף נשא את אחותו של הג"ר אליהו זאסקוויצער, אבי אמו של הגר"ש שטראשון מווילנא.
17. הג"ר מנשה (בן פורת) בהג"ר יוסף מאיליא נמנה בין תלמידי הגר"א ובחבוריו הוא מבי מחידושי הגר"א ומהוראותיו בעניני סדר הלימוד, הג"ר חיים עוזר גרודזנסקי כתב בהסכמת לספרו "אלפי מנשה" חלק ב: "הן שם הגאון ר' מנשה נודע בכל תפוצות הגולה לגאון אדיר וחוקר לכל תכלית". נפטר ביום ד' אב תקצ"א תולדותיו בהקדמה לספרו אלפי מנשה (ח"ב, ווילנא תרס"ה). מחבוריו: "אלפי מנשה", חדושי גפ"ת, "פשר דבר", "בינת מקרא", ועוד.
18. הדברים האמורים שלפנינו, כי ר' יונה היה חתנו של ר' אהרן ברודא, אינם מתאימים לפי הנוהג וכנראה שיש להפוך את הסדר, ובמקום "חתן הרב ר' אהרן ברודא בהר"ר שלום ברודא" צ"ל חתן הרב ר' שלום בהר"ר אהרן. הר"ר שלום ברודא מווילנא הוא אביו של הג"ר אברהם אהר ברודא אב"ד סטראבין, שחבר כמה ספרים: "בית ועד", "בית הגדול" על פרקי דרבי אליעזר ו"לשכת הסופר" הנ"ל על הלכות סת"ם.
19. סדר היוחסין של משפחת ברודא צאצאי הגאון ר"א ברודא האמור כאן, שונה מהסדר שבהקדמו לספר "לשכת הסופר" הנ"ל. שלשלת היוחסין שם היא כדלהלן: הג"ר אברהם אהרן ברודא בהרב הג' המקובל אמתי מו"ה שלום ברודא, בהתורני המופלג מ' שמואל ברודא, בהר"ר אהרן ברודא, נכד הגאון הגדול החר"ף מופת הדור מו"ה משה ברודא אב"ד ווירמייזא, בן הג"ר אברהם ברודא בעל "אשל אברהם". כמו כן חדוש הוא כי לגר"א ברודא היה בן בשם ר' חיים: בניו הידועים עד הנה הם הג"ר משה אב"ד ווירמייזא הנ"ל (נפטר תק"ב), הג"ר דוד מפפדי"מ (נפטר תק"א) והג"ר שלמה זלמן אב"ד מרגנטהיים (נפטר תק"ב). יתכן שהמקור לסדר היוחסין שלפנינו הוא בספר "בית יעקב" לג"ר ברוך ב"ר יעקב לנדא, ירושלים תרמ"ד (ובו "תוספות מעשה רב" והשגות על ילקוט מסי' כלים לג"ר גרשון חנוך מראדזין במקום שהעיר על הגר"א) ובהקדמה

רשכבה"ג מו"ה אברהם ברודא אב"ד דק"ק מיץ פראג פפד"מ²⁰, בעל המחבר ספר אשל אברהם ועוד כמה ספרים. חתן הגאון הגדול בדורו ר' ליפמאן אב"ד גריידיץ²¹.

(טז) ור' יונה הנ"ל מצד אמו היה ש"ב של הגאון הגדול ר' אבלי מוילנא²².
(יז) ואמי הצנועה מ' בת שבע היא בת אחות הגאונים הגדולים ה"ה הגאון הגדול רשכבה"ג מו"ה יעקב מקארלין²³ בעל המחבר ספר משכנות יעקב וקהלת יעקב, והגאון הגדול מו"ה יצחק מקארלין²⁴ בעל המחבר ספר קרן אורה על כל הש"ס.

והגאון מו"ה יעקב הנ"ל [באות י"ז] היה חותנו של הגביר המרומם הכהן הגדול הגאון המפורסם כליל החכמות והמדעים שלשלת היוחסין מו"ה יקותיאל זיסל ראפפארט ממינסק²⁵, וגם תותנו של הרב הגדול מו"ה שלום ראטנער אביו של הרב הגאון הגביר המפורסם

מפרט את יחוסו: הגאון ר' שלום בהרב ר' יוסף בהרב ר' חיים בהגאון ר"א ברודא. והסתירה קימת, אלא אם כן נאמר שטעות הוא מש"כ בסי "עיר ווילנא" כי אשת ר' יונה מוויילקומיר היא בת ר' שלום ב"ר אהרן ברודא – אביו של ר' אברהם אהרן מסטראבין – ונחליט כי בעל סי "עיר ווילנא" החליף גברא בגברא וחותנו של ר' יונה מוויילקומיר הוא ר' אהרן ב"ר שלום ברודא, המתייחס לר"א ברודא באופן אחר מיחוסו של ר' אברהם אהרן מסטראבין.

20. הג"ר אברהם ברודא – רבן של כל בני הגולה בדורו. העמיד תלמידים לאלפים ורוב גדולי מדינות אשכנז היו מתלמידיו. נולד בבומסלא בין השנים ת' – ת"י לאביו הג"ר שאול אב"ד דשם (חתן הג"ר אליעזר ליפמן אב"ד טעפליץ, בן הג"ר וואלף מגראץ). שמש אב"ד בכמה ערים במדינת ביהם ואחר כך נבחר לריש מתיבתא רבתא בפראג ונהרו אליו תלמידים מאפסי ארץ. משם עלה להיות אב"ד במיץ ולבסוף בפרנקפורט דמיין, ושם נפטר בשנת תע"ז. מחבוריו הרבים נדפס ספרו "אשל אברהם" על מסכתות הש"ס, פרנקפורט דמיין תק"ז, ועוד. מצד אשתו היה הג"ר אברהם ברודא נין ונכד לשר ר' שאול וואהל והמהר"ם פדובה, שכידוע מתיחסים לגזע רש"י.

21. כפי הנודע חותנו של הגר"א ברודא היה הג"ר שמואל זיינוויל גינצבורג. ואולי החליפו את שם חותנו בשמו של חותן-אביו, ראה בהערה הקודמת.

22. הג"ר אברהם אבלי פוסבולר – ראב"ד בק"ק ווילנא. נולד בשנת תקכ"ב, ונחשב לגדול ההוראה במדינת ליטא בימיו, נפטר י"ג אב תקצ"ו. לאחרונה נדפס משרידי כתביו ספר "באר אברהם", (ירושלים תש"מ).

23. הג"ר יעקב (ברוכין) אב"ד קארלין – נולד במינסק בשנת תקמ"א. היה תלמידו המובהק של רבינו חיים מוולוז'ין, מראשוני התלמידים בישיבתו (יש אומרים שהיה אף בבחינת תלמיד-חבר לגר"ח). תחלה שמש אב"ד בק"ק דוד-הורודוק ואח"כ עבר לקארלין שליד פינסק, חבר שו"ת "משכנות יעקב" וחדושי ש"ס ושו"ת "קהלות יעקב". נפטר ו' כסלו תרי"ה. מצאצאיו המשפחות הירושלמיות בלוי אורנשטיין ושיינברגר. וראה להלן, (אות ט"ו).

24. הג"ר יצחק (מינקובסקי) אב"ד קארלין – נולד במינסק בשנת תקמ"ח. רוב שנותיו ברח מן הרבנות ועסק בתורה בהצנע, תחלה בשרשוב ואחר כך במחיצת אחיו בקארלין. לאחר פטירת אחיו מלא את מקומו. חבר "קרן אורה" על מסכתות הש"ס, נפטר ט' מרחשוון תרי"ב. וראה להלן (אות י"ז).

25. הגביר הג"ר יקותיאל זיסל ראפפורט ממינסק – בן הג"ר חיים הכהן ראפפורט אב"ד אוסטרעהא בעל שו"ת "מים חיים", מגזע גאוני עולם. נודע לתי"ח מופלג והיה אחד מגבאי ישיבת וולוז'ין. נפטר בגיל שבעים ביום כ"ז אדר תרל"ב. בזיווג שני היה חתן הג"ר יעקב מקארלין בעל "משכנות

הנודע למשגב בשם ר' חאצע ראטנער ממאהליב²⁶ בה"מ ספר יבשר טוב.

(יח) והאחים הגאונים עם זקנתי אחותם הנ"ל [באות י"ז] הם בני החסיד הרב ר' אהרן זצ"ל²⁷.

(יט) בהרב הגאון המקובל חכם הכולל מו"ה ברוך זצ"ל²⁸.

(כ) בן הרב הגאון הגדול בדורו החסיד מו"ה יעקב זצ"ל מ"מ ומ"ץ בק"ק שקלאוו²⁹ בעל מחבר ספר מורה דרך על בציעת הפת ועוד שו"ת בכתובים, וגודל יחוסם למעלה בקדש הקדשים כתובה בהקדמת ספר קרן אורה למס' כריתות [זבחים]³⁰ ע"ש.

(כא) זקני הגאון מו"ה יצחק פינס הנ"ל [באות ד] היה תלמיד ש"ב הגאון האמיתי בדורו הפילוסוף האלקי רבינו מנשה מק"ק אליא. ולר' יעקב פינס הנ"ל [באות ט] היה לו עוד בן שני הוא הגאון הגדול המקובל ר' אהרן פינס זצ"ל אב"ד דק"ק שקלאוו³¹, אבי הגאון האמיתי הבקי

יעקב". חתן נוסף של בעל "משכנות יעקב" היה הגביר ר' צבי זאלצמן ממינסק, ולאחר פטירתו יסדה אשתו מרת פייגלע ישיבה על שמו במינסק שנקראה בשם "פייגלעס שוהל".

26. הגביר הג"ר יחזקאל ב"ר שלום ראטנער ממוהילוב – גביר נודע וגדול בתורה. חבר "בן בני" על אבות, ושו"ת "יבשר טוב", שו"ת "מבשרי אחזה" ו"חידושי ריב"ש" על מסכתות שונות.

27. הרב החסיד ר' אהרן – בנו יחידו של ר' ברוך משקלוב. למדן מופלג ופרנס בקהלת מינסק, ושם נפטר. היו לו ששה בנים: הגאונים ר' יעקב ור' יצחק מקארלין הנ"ל, ר' בער משוועקשנע, ר' ברוך מזוועהל, ר' פייול מרגולין ממינסק ובן זקונים הג"ר יהודה מרגולין, ראש ישיבה בבית המדרש של מרת פייגלע אלמנת ר' צבי זאלצמן (בת הגאון בעל משכנות יעקב) המכונה "פייגלס שוהל" (נפטר כ"ב אלול תרי"ז).

28. הג"ר ברוך משקלוב – נולד בשנת תקי"ב. בעודו צעיר לימים נתמנה דיין במינסק, לדבריו עורר אותו הגר"א מוילנא לתרגם ספרי חכמה ללשון הקודש וראה עליו גם בהקדמה לספר "קרן אורה". בסוף ימיו עבר לסלוצק והתמנה שם לדיין. נפטר בסלוצק כ"ח אדר תק"ע. חבוריו: "עמודי שמים" על הלכות קדוש החודש ובסופו ספר "תפארת אדם" – "ביאור שער הבחינה בספר חובת הלבבות, ובו יתבאר הרכבת האדם וחבורו (אנטומיה), ברלין תקל"ז – "דרך ישרה" – דרכי שמירת הבריאות, האג תקל"ט; תרגום ספר אוקלידס לעברית (גיאומטריה), האג תק"ס; "קנה המדה" על חכמת המשולשים והמקבילים (טריגונומטריה), ובו באורים להל' קדה"ח, פראג תקמ"ד. כן הו"ל ספר "יסוד עולם" לר' יצחק הישראלי על חכמת התכונה, ברלין תקל"ז.

29. הג"ר יעקב מ"ץ בשקלוב – אב"ד בקראסנופוליא ואחר כך מגיד משרים ומורה צדק בשקלוב למעלה מעשרים שנה, ונפטר בן נ"ב שנים ביום ד' תשרי תקל"ה. חבר חבור גדול על הלכות נטילת ידים, בציעת הפת וברכת המזון, "להורות לרבים שלא לסמוך על הנאמר בקיצורים רק לחקור ולדרוש מקור הדין", אולם נדפס רק החלק על הלכות בציעת הפת, (שקלוב תקמ"ג).

30. שם נזכר יחוסם למשפחת הגאון בעל "שאגת אריה".

31. הג"ר אהרן פינס בספרו של בנו "תנא דבי אליהו" מכנים אותו המסכימים "המקובל ומופלג בחסידות" נפטר בגיל צעיר, והשאיר בכ"י באור על ספר הזוהר. לא ברור מניין לקח הכותב שהג"ר אהרן דן היה אב"ד שקלוב. היה חתנו של הג"ר אליהו מגיד משרים בפינסק, בנו של הדרשן המפורסם המוכיח הג"ר יהודה ליב פוחוביצער, אף הוא מ"מ בפינסק, בעל "דברי

בש"ס בע"פ ממש איש קדוש ובעל מקובל גדול ובעל מופת נורא ר' אליהו פינס זצ"ל אב"ד דק"ק סלוצק ושקלאוו³², בעהמ"ח ספר תנא דבי אליהו, מוסר ויראת ד', ובסופו חמ"ס ברכות מספרי תוספת מאורי הגולה, נדפס בק"ק זלקווא תקי"ג, אבי הגאון הגדול בדורו ר' דוד פינס זצ"ל אב"ד פרוזינא, אבי הגאון הגדול בדורו ר' אליעזר פינס בשארשאוו³³.

(כב) ור' יעקב פינס הנ"ל [באות ט] היה גיסו בעל אחותו של הגאון הגדול בדורו החסיד ר' אליעזר במו"ה יצחק כהנא שפירא³⁴.

(כג) נכד הגאון הגדול בדורו ר' יעקב כהנא שפירא במו"ה יצחק כהנא שפירא, מחבר ספר באר מים חיים פי' על רש"י על התורה, נדפס בקראקא שע"ו.

(כד) ור' יצחק כהנא שפירא הוא נכד הגאון הגדול בדורו (בן)³⁵ ר' יצחק הכהן שפירא אב"ד בקראקא³⁶, מת בשנת שמ"ב, חותן מהר"ם מלובלין³⁷.

חכמים", "כבוד חכמים", "קנה חכמה" ו"דרך חכמה", שעלה לירושלים ונפטר שם אחרי שנת ת"ס.

32. הגי"ר אליהו פינס מסלוצק – נודע לקדוש עליון, והיה מכונה "הגאון אליי זוטא". בערך בשנת תק"ו נתקבל למגיד מישרים ומ"ץ בשקלוב ואחר כך עבר לסלוצק והיה ראב"ד שם, במקום זקנו הגי"ר יעקב פינס (כך עולה מהסכמתו לס' "נחלת עזריאל"). נפטר ביום א' דפסח תקנ"ו (דעת קדושים, חלק יתרון דעת ע' 25). בעודו צעיר לימים הדפיס ספר "תנא דבי אליהו", (זאלקווא תקי"ג), והרבנים המסכימים כתבו עליו שבחים מופלגים. "תנא דבי אליהו" הוא שם כולל לחבוריו של המחבר, והם: א. "חלק נר מצוה", הכולל: שלחן הטהור – "לבאר כל דעת החולקים בענין המצות"; אורות אליהו – "מראה מקום כל מצוה איה היא נדרשת בש"ס ומיימוני וסמ"ג וטוש"ע"; מנורת זהב – "מבאר השרשים השייכים להמצוות... בנסתר ובנגלה". ב. "חלק תורה אור" (או: אור תורה), הכולל: פנת יקרות – חדושים בגפ"ת ורמב"ם; תוספות מאורי הגולה – מראי מקומות לדברי התוס' בכל הש"ס; דרך חיים ודעת מבינים – דברי מוסר. המחבר הדפיס רק ליקוטים מחלק מחבוריו: "תוספות מאורי הגולה" למס' ברכות, "פנת יקרות" לברכות וסדר מעוד, ליקוטים מס' "דעת מבינים" וכן שני מזמורים לשבת עם פירוש. בהקדמתו נזכרו שאר חבוריו וכן חבורי אבותיו על התורה, הזוהר ושי"ע, שלא נדפסו.

33. הגי"ר אליעזר פינס משערשוב – בנו חורגו של הגי"ר פנחס ב"ר עזריאל הלוי אב"ד ווענגרוב ושערשוב בעל ספר "נחלת עזריאל". בספר באה הקדמה קצרה ממנו, בנו הוא הגי"ר פנחס שמואל מוואבולניק, שחדושו נדפסו בסוף ספר "לקט הקוצרים" על מס' נזיר, בשער הספר נאמר עליו כי הוא "בן הגאון המפורסם חו"ב בחדרי תורה בנגלה ובנסתר צדיק ותמים מו"ה אליעזר ליזר פינס זצללה"ה מק"ק שערשאב".

34. מהסכמתו לספר "תנא דבי אליהו" עולה שהיה גם חותנו של המחבר הגי"ר אליהו פינס – ראה להלן (אות כ"ז).

35. (בן) כנראה צריך למחוק מלה זו.

36. הדברים צ"ע, כי הגי"ר יצחק כהנא שפירא אב"ד קראקא וחותנו של מהר"ם מלובלין הוא אביו של הגי"ר יעקב שפירא בעל "באר מים חיים". בספר הנזכר אף נדפסה הסכמתו של המהר"ם מלובלין, והוא כותב בפירוש שהמחבר הוא גיסו. הגי"ר יצחק שפירא היה תחלה ראש

(כה) בהדיין המצויין ר' דוד כהן זצ"ל בהרב הגאון מו"ה יואל מקרעמניץ.
 (כו) והגאון מו"ה יעקב פינס הנ"ל [באות ט] הוא ב"ד של הגאון מו"ה ליב מירקעס חתן הרב החסיד ר' נח ליפשיץ בהרב החסיד ר' מאיר ליפשיץ. וכנראה הרנ"ל הלזה הוא חותנו השני. ואולי זה ר' נח הוא זקנו של הרב הגאון מו"ה נח ליפשיץ מווילנא³⁸ בעל המחבר ספר נפלאות חדשות ופרפראות לחכמה, מחותנו של הגר"א מווילנא.
 ור' יעקב פינס הנ"ל ש"ב של הרב הגאון מו"ה יעקב זצ"ל מ"מ ומ"ץ בק"ק שקלאוו בעל המחבר ספר מורה דרך על בציעת הפת ועוד שו"ת בכתובים, [הנזכר לעיל באות כ] בן הרב הגאון מו"ה יהודה זצ"ל³⁹ אחיו של הרב הגאון מו"ה אשר זצ"ל⁴⁰, אבי הגאון הגדול בעל שאגת אריה וטורי אבן זצ"ל⁴¹.

(כז) הגאון ר' אליהו פינס הנ"ל נכד הגאון מו"ה יעקב פינס היה חתן הגאון החסיד מו"ה אליעזר שפירא במו"ה יצחק כהנא שפירא הנ"ל [באות כ"ב].

(כח) וזקני הגאון מו"ה יצחק פינס הנ"ל [באות כ"א] היה חותנו של הרב הגאון המפורסם מו"ה משה צבי היילפרין מ"ץ דק"ק מינסק. בן הרב הגאון מו"ה ישראל מד"א דק"ק הנ"ל⁴². ואחיו הרב הגאון הגדול

ישיבה בקרעמניץ ובסוף ימיו נבחר לאב"ד בקראקא. נזכר בשו"ת הרמ"א והב"ח וכן נדפסה תשובה ממנו בספר "נתיבות עולם" למהר"ל, (נתיב הלשון פרק ט), בין שאר גדולי עולם אשר תשובותיהם באו שם. כמו כן נדפס ממנו בשו"ת בסוף מס' בבא מציעא פירוש על תוספות דתגרי לוד. נפטר ט"ז אלול שמי"ב.

37. הגי"ר מאיר ב"ר גדליה מלובלין, אב"ד קראקא, לבוב ולובלין. נולד בשנת שי"ח, נפטר ט"ז אייר שע"ו. בזיווג ראשון היה חתנו של הגי"ר יצחק הכהן שפירא הנ"ל, והיה נוהג לחתום "מאיר בן מוהרי"ר גדליה חתן המלך הגאון מהרי"ץ ז"ל".

38. הגי"ר נח ב"ר אברהם ליפשיץ (מינדעס) מווילנא – חותנו של הגי"ר אברהם בן הגר"א. אשתו, שהיתה עוסקת במשא ומתן, נהלה דין תורה עם אחד מנכבדי ווילנא על הזכות לסייע לכלכלת משפחתו של הגר"א.

39. הגי"ר יהודה – אב"ד קלעצק ומייציט, והוא בן הגי"ר ליב בעל התוספות אב"ד מינסק שנפטר בערך בשנת תס"ח.

40. הגי"ר אשר ב"ר ליב – אב"ד גליל עליון במינסק, נפטר בערך בשנת תק"ה.

41. הגי"ר אריה ליב ב"ר אשר, בעל "שאגת אריה", היה ר"מ במינסק בחיי אביו הנ"ל (והיה נודע אז בשם ר' ליב ראש ישיבה) ואחר כך היה אב"ד בוולוז'ין ובמינסק ובסוף ימיו אב"ד במיץ. נפטר ט"ו תמוז תקמ"ה.

סדר היחס כאן הוא איפוא כדלהלן: לגי"ר ליב בעל התוספות היו שני בנים: הגי"ר אשר אב"ד מינסק (אביו של בעל שאגת אריה) והגי"ר יהודה אב"ד קלעצק ומייציט (אביו של בעל "מורה דרך" על בציעת הפת), אשר ממנו השתלשלה משפחת הגאונים בעל "משכנות יעקב" ובעל "קרבן אורה" ואחותם זקנתו של הגי"ר שניאור זלמן מחבר כתב־היוחסין ואביו של מרן הגר"א קוטלר.

42. הגי"ר ישראל ב"ר חיים היילפרין – אב"ד ברוזינוי ואחר כך נבחר למד"א במינסק (בדורות האחרונים תוארו של רב העיר במינסק לא היה אב"ד אלא מד"א – מרא דאתרא). נפטר ביום ח' תשרי תקצ"ו. לגי"ר ישראל היילפרין היו שני בנים: הגי"ר משה צבי הנ"ל והגי"ר יום טוב ליפמו

מו"ה יו"ט ליפמאן אב"ד דק"ק ביאליסטאק הוא בעל אחות זקני הגאון הנ"ל.

הגאון ר' אליהו פינס הנ"ל [באות כ"א] כתב בספרו תנא דבי אליהו על זקינו הגאון ר' יעקב פינס הנ"ל שהוא מגזע פינס המיוחסת ומגזע רש"י ז"ל, ולא נודע לנו בשמותם למעלה בקודש הקדשים מי הם הגאונים המיוחסים אשר מייחס את זקנו הגאון עליהם.

דודי זקני הרב ר' חיים פינס הוא מחותנו של הגאון המפורסם ר' חיים ברלין זצ"ל אב"ד בק"ק מאהליב, בהרב הגאון הגדול מגזע היחס והמעלה מו"ה מאיר ברלין זצ"ל אב"ד דק"ק הנ"ל, אחי הרב ר' יעקב ברלין ז"ל אבי הגאון מו' נפתלי צבי יהודה (אב"ד ור"מ דק"ק וואלאזין)⁴³.

שנת תרצ"ז

אב"ד ביאליסטוק בעל שו"ת "עונג יום טוב", ושניהם התחתנו במשפחת פינס: הראשון נשא את בתו של הג"ר יצחק פינס והשני נשא את אחותו של הג"ר יצחק פינס. הם היו שארי-בשרו של הגר"א, שכן אשת הגר"א היתה אחות-אמו של ר' חיים, אביו של הג"ר ישראל היילפרין (הקדמה להגדה ש"פ דמשק אליעזר, קאלאמעא תרמ"ג).

43. סדר היחס הוא כדלהלן: הג"ר מאיר ברלין אב"ד מוהילוב (אביו של הג"ר חיים אב"ד מוהילוב) הוא אחיו של ר' יעקב, אביו של הגאון הנציב". (חתנו של ר' יעקב ברלין הוא הג"ר יחיאל מיכל עפשטיין אב"ד נובהרדוק, בעל "ערוך השלחן").